

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: 99/08/29

شماره مجوز مجله: 80400

برنامه ریزی توسعه شهرهای کوچک با رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS) مورد مطالعه: شهر اشنویه

اسماعیل صفرعلی زاده¹؛ شیرین حسن زاده²

1-دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری؛ دانشگاه پیام نور تهران، ایران

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری؛ گرایش آمایشی شهری؛ دانشگاه پیام نور اشنویه

چکیده

امروزه اداره امور یک شهر بدون برخورداری از دانش برنامه ریزی شهری امکان پذیر نیست. گسترش شهرها، برنامه ریزان، طراحان و کارشناسان امور شهری را به مطالعه بیش تر در ابعاد گوناگون توسعه مناطق شهری و تجزیه و تحلیل آن، به منظور ارایه راهکارهای نوین واداشته است. شهرهای بزرگ از یک سو، به نسبت جمعیت و تراکم شان دارای پیچیدگی های خاصی در مدیریت و اداره شهر هستند، و از سوی دیگر، شهرهای کوچک و میانی نیز با معضلات و مشکلات و مسایلی مواجه اند. لذا اگر با برنامه ریزی و هدفمند در جهت حل این مسایل اقدام نشود، در آینده مشکل برنامه ریزی شهری کشور در سطح ملی و منطقه ای و محلی بیش تر خواهد شد.

هدف اساسی این پژوهش برنامه ریزی در راستای توسعه شهر کوچک اشنویه در شهرستان اشنویه با بکارگیری رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS) می باشد که اطلاعات مورد نیاز خود را به روش اسنادی کتابخانه ای و مطالعات میدانی در محدوده مورد مطالعه جمع آوری نموده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از رویکرد استراتژیک و تکیه بر روش تحلیل SWOT انجام گردیده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می دهد که استفاده از راهکارهای محافظه کارانه (WO) در برنامه ریزی توسعه شهر اشنویه با رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS) در اولویت اول قرار دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مقدمه

شهرهای کوچک و جایگاه آن در برنامه‌ریزی فضایی کشورهای در حال توسعه، بخشی از استراتژی‌های توسعه شهری را تشکیل می‌دهد. تجربیات جهانی در این زمینه بیانگر این واقعیت است که حل مسائل و مشکلات شهرهای بزرگ در گرو حمایت جدی از مراکز شهری کوچک می‌باشد. در سطح منطقه‌ای نیز انتشار توسعه به مراکز روستایی توسط شهرهای کوچک محرز گردیده است. شهرهای کوچک در ایران به عنوان مکان مرکزی دارای بیشترین روابط با حوزه‌های روستایی هستند. نقش اینگونه شهرها نه تنها به صورت مراکز توزیع خدمات و بازار فروش محصولات کشاورزی موجب پویایی بخش کشاورزی می‌گردد بلکه عاملی در تجاری شدن بخش کشاورزی در حوزه‌های روستایی نیز هستند.

محوریت اساسی این پژوهش برنامه‌ریزی در راستای توسعه شهرهای کوچک با رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS) در شهر اشنویه در نزدیکی شهر ارومیه و در شهرستانی به همین نام می‌باشد در این راستا تلاش دارد تا ابتدا با بررسی مبانی نظری این رویکرد به تبیین اصول و شاخص‌های آن بپردازد و در ادامه به بررسی وضعیت این شاخص‌ها در شهر اشنویه اقدام نماید. در ادامه و با تکیه بر اصول این رویکرد چشم انداز توسعه شهر را ارائه و با تبیین عوامل داخلی و خارجی پیش روی آن به برنامه‌ریزی در این راستا می‌پردازد.

بیان مساله

نقطه عطف شهرنشینی را می‌توان در انقلاب صنعتی و تغییرات ناشی از آن جستجو نمود (Ying et al, 2017: 5). شهرها قبل از صنعتی شدن از بسیاری جهات با شهرهای دنیای صنعتی و امروزی تفاوت داشتند. هر چند که شهرهای قبل از عصر صنعت، گاهی از بزرگترین مراکز تجمع انسانی روزگار خود بودند، توسعه کند و کم محدوده شهری و جمعیت آنها و شالوده‌های زندگی اجتماعی اقتصادیشان خلاف آن چیزهایی بود که امروز در شهرهای بزرگ دنیا شاهد آن هستیم (قادرمرزی و و رحمانی، 1395: 3).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شهرنشینی شتابان که در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم در اروپای غربی و آمریکای شمالی رخ داد با فرآیند تدریجی صنعتی شدن و تحولات اقتصادی همراه شد و با افزایش تقاضای نیروی کار در شهرها، جمعیتشان افزایش یافت (پوراحمد و همکاران، 11392: 4) که نتیجه آن شکلگیری مناطق شهری و تغییر در سیستم شهری و روابط بین شهر و روستاها و بروز بی نظمی در شبکه شهرها بوده است. در دنیای کنونی کاملاً روشن است که برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ملی بیشتر به نفع لایه بالایی سلسله مراتب شهری روستایی صورت گرفته است. تمرکز کنونی جمعیت و مشاغل سود آور در تعداد کمی از شهرها، تا حدودی حاصل خط مشی گذشته است. حاصل چنین نگرشی، علاوه بر توزیع نامتوازن و غیر عادلانه فعالیت‌های اقتصادی، موجب پراکنش نابرابر جمعیت، سرمایه، امکانات و تسهیلات در سطوح ملی و منطقه‌ای گردیده است که در زمان حاضر یکی از موانع مهم در برابر توسعه اقتصادی - اجتماعی همه جانبه در بیشتر کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود (سرور، 1388: 5). بروز وضعیت فوق برای کشورهای جهان به ویژه کشورهای در حال توسعه مشکلات و مسائل عدیده‌ای را به وجود آورده است. از این رو برای دستیابی به توزیع متوازن و عادلانه جمعیت، سرمایه، امکانات، تسهیلات و همچنین فعالیت‌های اقتصادی در سطح ملی و منطقه ای شهرهای کوچک به ویژه شهرهایی که موقعیت استقرار آنها در شبکه سکونتگاه‌ها به عنوان عامل و واسط میان کانون‌های شهری و روستایی عمل نماید، مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت (نوری و همکاران، 1388: 3). زیرا شهرهای کوچک با ایجاد فرصت‌های شغلی غیرزراعی و ارائه خدمات موردنیاز روستائیان، در کاهش مهاجرت به شهرهای بزرگ نقش مؤثری ایفا نموده و زمینه توزیع متعادل جمعیت، سرمایه و امکانات را فراهم می‌آورند (توانا و همکاران، 1389: 20).

در ایران در نیم قرن اخیر، توسعه سرمایه‌داری در چارچوب اقتصاد متکی به نفت سبب رکود بخش کشاورزی و رشد شهری گردید. حاصل این پوشش، از میان رفتن نقش شهرهای کوچک و پیدایش نوعی شبکه شهری است که به آن شبکه شهری زنجیره‌ای گویند (داداش پور و میروکیل، 1395: 6). در این نوع شبکه شهری، شهرهای بزرگ، اکثر فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و مراکز تصمیم‌گیری را در خود جای داده و تمرکزهای منطقه‌ای و انباشتگی شهری را به وجود آورده‌اند که به الگوی توسعه فضایی مرکز - پیرامون منجر شده است (گیلبرت و گالگر، 1379: 9-91): به طوری که این روند اکثر سیاستگذاران و برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای را برای تمرکز زدایی جمعیت، مشاغل و زیر ساخت‌های اجتماعی و اقتصادی از نخست شهرها و نواحی پر ازدحام به ارائه راهکارها و تدابیری کاربردی را داشته است.

شهرهای کشورهای در حال توسعه از منظر برنامه‌ریزی شهری، با شرایط نامطلوبی مواجهند، به گونه‌ای که پیتروال چشم‌انداز آن را با طرح سؤالی؛ چنین توصیف می‌کنند که، آیا در شهرهای جهان در حال توسعه میتوان به رهیافت‌هایی از برنامه‌ریزی شهری دست یافت و از طریق آن امید به افزایش درآمد و بهبود شرایط محیطی همه شهروندان داشت؟ (Hall, 2004:2). از منظر کارشناسان شهری سازمان ملل متحد، برنامه‌ریزی شهری کشورهای در حال توسعه مشخصه‌های مشترکی دارند که مهمترین آنها عبارت از بلندپروازانه و غیر واقعی بودن، و عدم ملاحظه امکانات واقعی اجرایی، فقدان نظام قانونی و ساختار سازمانی منسجم، کمبود منابع مالی و نارسایی مهارت‌ها و دانش فنی، عدم مشارکت شهروندان، چالش‌های کاربری زمین‌های شهری شامل گسترش بازار غیرقانونی زمین و مستغلات، ناتوانی دولت‌ها در نظارت بر اراضی، فقدان معیارها و استانداردهای مناسب کاربری مسکونی، انعطاف ناپذیری و ناسازگاری طرح‌های کنونی شهرها از جمله طرح جامع می‌باشد (Gunder, 2007:39).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

برنامه‌های موجود در ایران برای شهرها، که در قالب طرح‌های جامع و تفصیلی مطرح هستند، چون بیشتر کالبدی، ایستا و سنتی بوده و در تدوین آنها ابعاد اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی لحاظ نشده است، پاسخگوی نیازهای فعلی شهرها نیستند و چون در عمل غیر قابل انعطاف، طولانی مدت و در نهایت قابلیت اجرایی چندانی ندارند و میزان تحقق اهداف پیش‌بینی شده در آنها بسیار ناچیز است. لذا گذار از الگوی برنامه‌های جامع شهری به سمت برنامه‌ریزی استراتژیک با توجه به خاصیت ترکیبی، انعطاف‌پذیر بودن و پویایی آن در جهت حل مسائل و مشکلات سازگاری با تحولات آینده ضروری به نظر می‌رسد (سلیمی، 1387: 6). برنامه‌ریزان جهت نیل به اهداف بالا از رویکردها و ساز و کارهای مختلفی استفاده می‌نمایند که یکی از این رویکردها راهبرد توسعه شهر می‌باشد. راهبرد توسعه شهر در همه شهرها و مناطق قابل انجام است. این رویکرد از شهرهایی با جمعیت ۵۰۰۰۰ نفر تا مناطق شهری با جمعیتی بیش از ۱۰ میلیون به کار برده می‌شود. این رویکرد می‌تواند جایگزین برنامه‌های غیرمنعطف قبلی در بهبود بحران‌های پیشرو در کشورهای در حال توسعه گردد. روشن است که در صورت عدم استفاده از راهبردهای نوین توسعه شهری و بهره‌گیری از روش‌ها و سیاست‌های قدیمی نمی‌توان مشکلات و مسائل پیچیده، پویا و فزاینده شهرسازی کشورمان را حل کرد (نوروزی‌فرد، 1393: 5).

در واقع استراتژی توسعه شهری با بهره‌گیری از مدل‌های برنامه‌ریزی استراتژیک دامنه وسیعی از مسائل مدیریتی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی شهرها در بر می‌گیرد. در این طرح‌ها با محوریت مدیریت شهری و مشارکت ذی نفعان شهری ابتدا چشم انداز شهر مشخص شده و سپس استراتژی موردنظر جهت دستیابی به چشم انداز و توسعه پایدار شهر تدوین می‌گردد. در نهایت این استراتژی‌ها به برنامه‌های اجرایی تبدیل می‌گردند. در حقیقت استراتژی توسعه شهری سند توسعه شهر در تمام ابعاد محسوب می‌شود (رهنمایی و دیگران، 1388: 6)

شهر اشنویه به عنوان مرکز شهرستان اشنویه در 72 کیلومتری شهر ارومیه به عنوان بزرگترین شهر این شهرستان با جمعیت 37950 نفر می‌باشد که با توجه به اهمیت آن در شهرستان، عدم کارایی طرح‌های قبلی در نتیجه عدم مشارکت مردمی و گروه‌های ذینفع نیاز به برنامه ریزی منسجم و دقیق در این زمینه می‌باشد که این پژوهش رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS) را مورد توجه قرار داده است.

هدف اساسی این پژوهش تحلیل جایگاه شهر اشنویه به لحاظ شاخص‌های راهبرد توسعه شهری و برنامه ریزی برای توسعه آینده این شهر و ارائه راهبردهای مناسب در این زمینه می‌باشد. با این توضیحات این پژوهش سوالات زیر را طرح نموده است:

1. میزان برخورداری شهر اشنویه از شاخص‌های استراتژی توسعه شهری چگونه است؟
2. اولویت بندی استراتژی‌های توسعه شهر اشنویه بر پایه پتانسیل‌ها و امکانات پیش روی آن چگونه می‌باشد؟

روش شناسی

از نظر روش اجرای کار این پژوهش در زمره پژوهش‌های تحلیلی قرار دارد و با توجه به هدف آن که بررسی وضعیت شهر اشنویه به لحاظ برخورداری از شاخص‌های استراتژی توسعه شهری و برنامه ریزی برای توسعه مطلوب آن است می‌توان آن را از نوع پژوهش‌های کاربردی قلمداد نمود. اطلاعات در این مطالعه از روش کتابخانه‌ای و اسنادی، روش مشاهده مستقیم و روش‌های میدانی و پیمایشی مانند مصاحبه با مردم، کارشناسان و نخبگان شهری به عنوان جامعه آماری و تهیه پرسشنامه استفاده شده و به روش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تصادفی تعداد 100 نفر از کل جامعه به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیده‌اند. رویکرد مطالعه حاضر نیز به صورت استراتژیک می‌باشد. تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل SWOT انجام گردیده است.

پیشینه

از جمله اسناد CDS که با رویکرد جامع تهیه شده‌اند می‌توان به نمونه‌های اسناد شهر کاتماندو (نپال)، تعدادی از شهرهای چین و آدیس آبابای (اتیوپی) اشاره نمود. برای برای مثال راهبرد توسعه شهر کاتماندو از ده فصل تشکیل شده که محتوای فصول دربرگیرنده مطالعات برنامه‌ریزی شهری، اقتصاد شهری، نهادها، حمل و نقل شهری، مسکن، خدمات شهری، میراث فرهنگی، توسعه اجتماعی، محیط زیست و امور مالی شهرداری می‌شود (گلکار و همکاران، 1384: 5). رفیعیان و همکارش در سال 1387 در مطالعه‌ای با عنوان راهبرد توسعه شهری در جهت تحقق برنامه‌ریزی توسعه شهری «در دو مرحله به تدوین چشم‌انداز و اهداف بلندمدت» و تدوین استراتژی و اهداف میان‌مدت پرداختند. آنها با توجه به اسناد مصوب توسعه شهر در حوزه‌های مختلف، بازدیدهای محلی، جمع‌آوری اطلاعات و اسناد پشتیبانی، پرسشگری و برگزاری کارگاه‌های آموزشی و کاربردی و همچنین انجام نشست‌های حضوری با مدیران محلی، به تدوین برنامه راهبردی شهر کرمان اقدام نمودند.

جعفری (1389) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان: بررسی و تحلیل استراتژی‌های توسعه شهری چناران با رویکرد راهبرد توسعه شهری (CDS) وضعیت شهر چناران را از لحاظ شاخص‌ها بررسی کرده که موقعیت شهر در بدترین حالت ممکن (موقعیت تدافعی) می‌باشد و در نهایت استراتژی‌های مناسب را برای بهبود موقعیت شهر ارائه کرده است.

صابری و دیگران (1391) در مقاله‌ای تحت عنوان: اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه شهری (CDS) با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی مطالعه موردی: اصفهان 6 استراتژی اصلی توسعه شهر اصفهان را با 38 استراتژی فرعی بوسیله مدل AHP اولویت‌بندی کرده‌اند و در نهایت استراتژی اصلی عدالت فضایی با امتیاز 0.102 در اولویت اول قرار گرفت.

کریمی و دیگران (1397) در مقاله‌ای با عنوان نقش راهبرد توسعه شهری (CDS) در توسعه پایدار شهری، مطالعه موردی: منطقه 3 شهرداری شیراز به این نتیجه دست یافتند که میانگین معیار قابلیت زندگی 2/56، رقابت‌پذیری 3/08، بانکی بودن 2/81 و حکمروایی خوب شهری 2/16 می‌باشد و با توجه به عدد 2/5 به عنوان میانه نظری، می‌توان گفت که منطقه 3 به لحاظ برخورداری از شاخص‌های CDS وضعیت نسبتاً خوبی دارا می‌باشند. معیارهای قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری دارای رابطه معنی‌دار می‌باشند و باتوجه به نتیجه آزمون رگرسیون چندمتغیره، معیار بانکی بودن بیشترین تأثیر را در جهت ارتقاء رویکرد CDS در منطقه 3 دارد.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

توسعه شهری فرآیندی است پویا و مداوم که طی آن محدوده فیزیکی و کالبدی شهر در جهات عمودی و افقی از حیث کمی و کیفی افزایش می‌یابد، و اگر این روند سریع و بیبرنامه باشد و در آن فاکتورهای مناسبی خصوصاً از نظر زیست‌محیطی در نظر گرفته نشود، نتیجتاً سیستم‌های شهری را با مشکلات عدیده‌ای روبرو خواهد ساخت. برنامه‌ریزی در معنای کلی، نوعی محاسبه‌گری و نظم‌بخشی به فعالیت‌ها برای رسیدن به اهداف مشخص است (طالب و همکاران، 1385: 6). تعاریف بسیار گوناگونی برای برنامه‌ریزی وجود دارد. کلاسون برنامه‌ریزی را گونه‌ای شیوه اندیشیدن درباره مسائل اجتماعی و اقتصادی تعریف می‌کند و فالودی آن را بکارگیری بخردانه دانش انسان‌ها برای دستیابی به تصمیم‌هایی می‌داند که بنیان عمل انسان‌هاست (سیف‌الدینی، 1383: 5). اما برنامه‌ریزی شهری را در تعریف کلی آن می‌توان یک فعالیت علمی و منطقی جهت رسیدن به هدف‌های مورد توجه و تلاش جهت تامین رفاه شهروندان، از طریق ایجاد محیطی بهتر، مساعدتر و مؤثر و دلپذیرتر تعریف کرد. برنامه‌ریزی شهری به طور خلاصه یعنی ساماندهی کالبدی فضایی شهر، یا «ساماندهی کاربری زمین برای تامین یک محیط کالبدی شایسته زندگی مدنی سالم (صابری و دیگران، 1391: 5).

برای اولین بار در دهه 1960 میلادی، مفاهیم برنامه‌ریزی استراتژیک به صورت نظام یافته در صنعت به کار گرفته شد. مفاهیمی که از ادبیات نظامی گرفته شده بود و در قالبی ساختار نیافته و ابتدایی مورد استفاده قرار می‌گرفت. دهه 1980 را می‌توان سرآغاز و نقطه عطف این نوع برنامه‌ریزی در راستای نهادینه شدن چنین شیوه‌ای در ادبیات آکادمیک و نیز توسعه برخی شرکت‌ها نامید (Rasoolimanesh et al, 2011: 4). به تدریج استفاده از این رویکرد در سایر تخصص‌ها و علوم مانند برنامه‌ریزی استراتژیک برای مؤسسات دولتی، مؤسسات غیر انتفاعی، شرکت‌های بزرگ تجاری و حتی سازمان‌های بین‌المللی نیز رواج یافت (خلیل آبادی، 1390: 5). برنامه‌ریزی استراتژیک نوع دیگری از برنامه‌ریزی است که به دنبال نظریه سیستمی مورد استفاده در دهه 1950 در آمریکا و 1970 در انگلستان و در مسیر تکامل آن مطرح شده است. تفکر استراتژیک اساساً ریشه در مفاهیم نظامی، منظور از استراتژی آن است که نیروها را به طریق آرایش و نظم بخشید و تحرکات آنان به گونه‌ای باشد که در یک زمان و مکان از پیش تعیین شده بتواند با دشمن به نبرد پردازد و به کمک تاکتیک‌های ویژه، در جهت رسیدن به استراتژی خاص، دشمن را مغلوب نماید (اشرفی و همکاران، 1389: 7).

برنامه‌ریزی استراتژیک یک سری مفاهیم، روال‌های کاری و ابزار جهت مدیریت تغییرات فراهم می‌سازد. اگر چه رویکردهای متفاوتی وجود دارد، با این حال چارچوب برنامه‌ریزی استراتژیک بدون توجه به حیطه کاربری آن و نوع سازمانی که انجام آن را بر عهده می‌گیرد، بسیار مشابه است. برنامه‌ریزی استراتژیک را می‌توان در حیطه‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، اداری و به همان ترتیب نیز در سطوح ملی، ایالتی، منطقه‌ای و شهری مورد استفاده قرار داد (محمدی و کهریابی‌کنده، 1395: 6). استراتژی یک برنامه واحد، همه جانبه و تلفیقی است که محاسن یا نقاط قوت اصلی سازمان را با عوامل و تغییرات محیط مربوط می‌سازد و به نحوی طراحی شده که با اجرای صحیح آن از دستیابی به اهداف اصلی سازمان اطمینان حاصل می‌شود (جهانی شکیب و دیگران، 1393: 5).

با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک در سطح شهرها، بانک جهانی با همکاری مرکز سکونتگاه‌های سازمان ملل متحد، در سال سازمان ائتلاف شهرها را با هدف بهبود شرایط زندگی در کشورهای در حال توسعه به وجود آوردند. در کل، برنامه‌ریزی استراتژیک

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شیوه‌ای سیستماتیک در جهت ایجاد پیوستگی بین اقدامات اولویت‌دار است. طرح‌هایی با عنوان راهبرد توسعه شهری در واکنش به ناکارآمدی طرح‌های توسعه شهری و ارتقاء کیفیت زندگی و بهبود مدیریت شهری به وجود آمد (رضایی، 1395: 6).

راهبرد توسعه شهری (CDS) فرآیندی است که در خلال آن چشم‌انداز توسعه شهری هر شهر به گونه‌ای تهیه می‌شود که براساس آن برنامه اقدامات عملی کوتاه‌مدت تدوین می‌گردد (حیدری چپانه، 1389: 6). همچنین راهبرد توسعه شهری ابزاری است که کمک می‌کند تا یک شهر از پتانسیل‌های شهرنشینی بهره‌برداری کند (Khammar 2014: 5). راهبرد توسعه شهری به عنوان جدیدترین رویکرد در برنامه‌ریزی کلیت، سرزندگی، تنوع و زیبایی را که در شهرسازی مدرن کمرنگ شده دوباره به شهرها بازگرداند (مرصوصی، 1393: 5). به عبارت دیگر توسعه پایدار مفهومی چندبعدی و دارای ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است (قنبری، 1395: 7).

رویکرد CDS به لحاظ دستاوردهای مهمی که می‌تواند از نظر اصلاح نظام مدیریت شهری، پاسخگویی به نهادها و شفاف‌سازی فرآیندها به بار آورد، مورد استقبال واقع گردیده است (حیدری چپانه، 1391: 7). اتخاذ راهبردهای حمایت از گروه‌های کم‌درآمد، بهبود شرایط زندگی طیف غالب شهری توسعه اقتصاد محلی (Hosseinzadeh Dalir, 2012: 5) بهبود حکومت‌داری و مدیریت شهری و در نهایت کاهش منظم و مداوم فقر شهری از جمله اهداف CDS می‌باشند (Sasanpour & Mehrnia, 2012: 194). راهبرد توسعه شهری در نهایت، تصمیم‌گیری مشارکتی برای شهرهایی است که با بحران فقر شهری، افزایش رقابت و اعمال فشار بر پایداری محیط زیست روبه‌رو هستند. این راهبرد از طریق ترکیبی از اقدامات و راهبردها، چارچوبی برای رشد اقتصادی، پایداری و برابری فراهم می‌کند.

در تهیه راهبرد توسعه شهر تأکید فراوان بر بهره‌گیری از نظرات و راهکارهای نیروها و بازیگران کلیدی محلی میشود. مهمترین قسمت برنامه‌ریزی راهبردی چشم‌اندازسازی بوده و از آن به عنوان قلب برنامه‌ریزی راهبردی یاد می‌شود (گلکار، 1384: 5).

بنا به مطالعات سازمان «ائتلاف شهرها»، CDS بر اصول چهارگانه زیر که نشانگر پایداری شهرهاست، بنیان گذاری شده است:
- زیست‌پذیری¹: شهری را قابل زندگی می‌داند که در آن همه ساکنین از فرصت‌های یکسان برای مشارکت و بهره‌مندی از زندگی اقتصادی و سیاسی شهر برخوردار باشند.

- رقابت‌پذیری²: اقتصاد قوی، رشد اشتغال و درآمد و سرمایه‌گذاری همه جانبه را برای شهر پیشنهاد می‌دهد. لازمه توسعه کارآمد شهری، فراهم آوردن شرایط مناسب برای افزایش بهره‌وری افراد و مؤسسات است.

- بانک‌پذیری³: شهرهایی که دارای سیستم مالی شهری کارآمد در استفاده از منابع درآمدی و هزینه‌ای خود هستند.

¹ Livability

² Competitiveness

³ Bankability

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

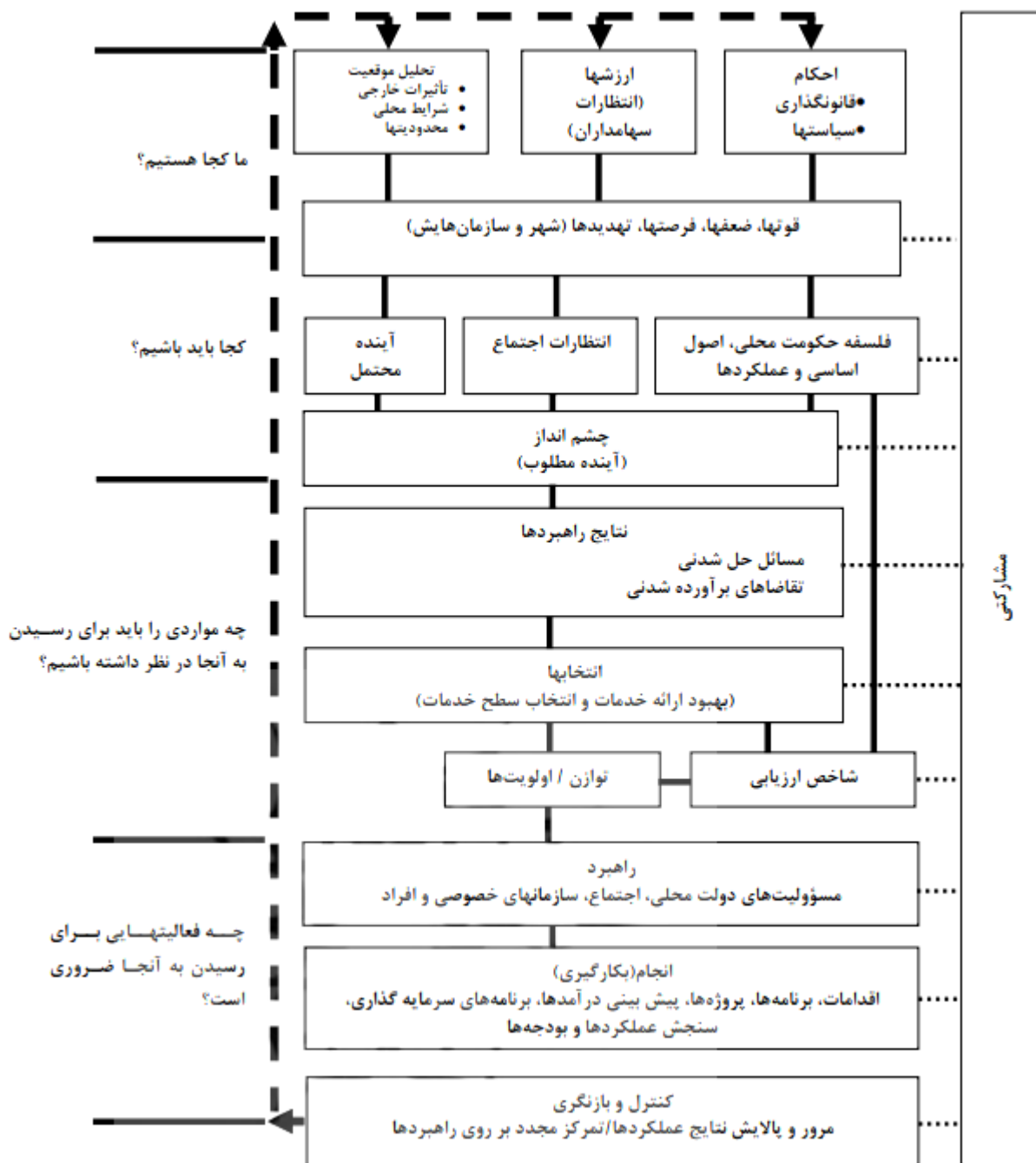
-حکمروایی خوب⁴: حکمروایی خوب راهکارها، فرایندها و نهادهایی را شامل می‌شود که از طریق آنها شهروندان و گروه‌ها بتوانند به منافع و حقوق قانونی و نیز انجام تعهدات خود دست یابند.

- اهداف اصلی راهبرد توسعه شهر شامل موارد زیر می‌باشد:
- ارتقاء مدیریت شهری: ارتقاء کیفیت اداره و مدیریت شهر
- رشد اقتصاد محلی: افزودن میزان سرمایه‌گذاری و هدایت توسعه اقتصادی با هدف ایجاد موقعیت‌های شغلی بیشتر و کاهش فقر شهری

⁴ Good Governance

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

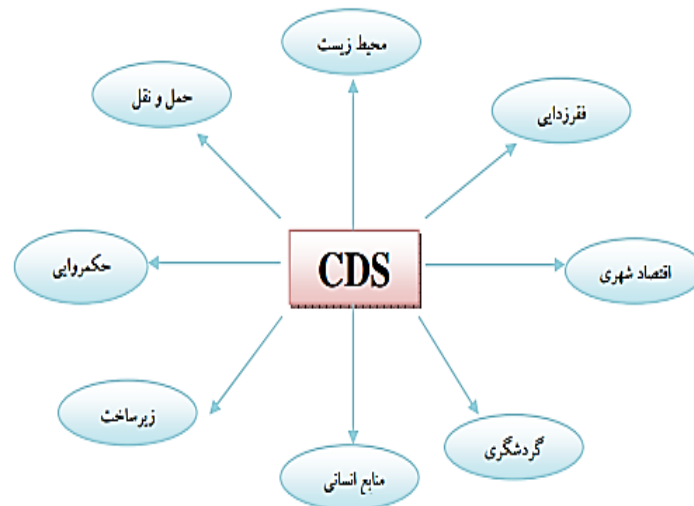

نمودار 1. فرآیند راهبرد توسعه شهری

طبق مطالعات انجام شده می‌توان ابعاد اصلی راهبرد توسعه شهری را در قالب نمودار زیر نشان داد:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نمودار 1. ابعاد اصلی راهبرد استراتژی شهری

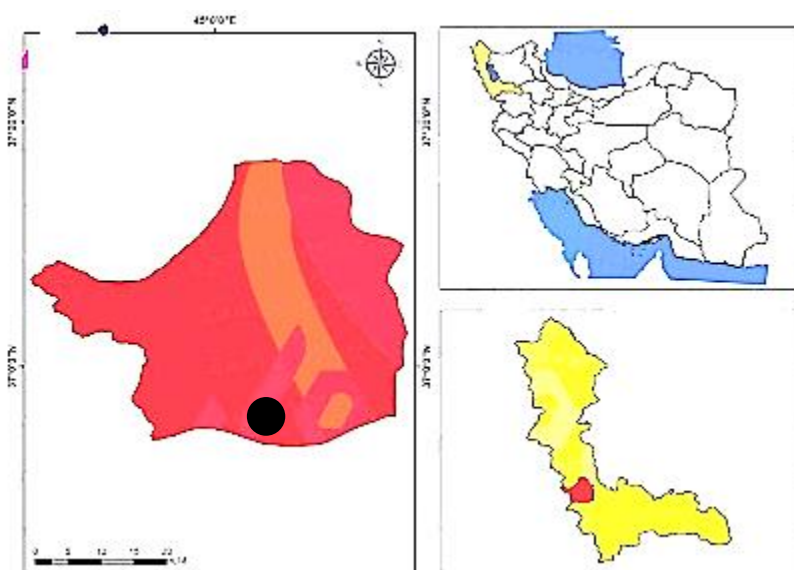
شناخت محدوده مورد مطالعه

اشنویه یکی از شهرهای کردنشین و مرزی استان آذربایجان غربی است که در قسمت غربی این استان قرار دارد. این شهر مرکز شهرستان اشنویه است. این شهر از غرب با کشور عراق، از جنوب با پیرانشهر، از شرق با نقده و از شمال با ارومیه هم‌مرز است. ارتفاع شهر اشنویه از سطح دریا ۱۴۷۰ متر و مرتفع‌ترین نقطه آن در جنوب شرقی ۳۵۰۰ متر است.

اشنویه در ابتدا روستایی بیش نبوده و بعد از سال‌ها که بعنوان یک مرکز جمعیتی از روستا به شهر تغییر پیدا کرد، همانند دیگر نقاط شهری ایران با بافت و اقتصاد روستایی متولد و بدلیل موقعیت جغرافیائی و طبیعی و بعضاً سیاسی که باعث تغییر اینگونه روستاها به شهری میشود دچار چنین شرایطی شده این روستا با بافت ابتدایی و سنتی به عنوان یک سکونتگاه شهری مطرح شده این شهر در طی دوران‌های مختلف شکلگیری خود با افت و خیزهای بسیاری از نظر اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مواجه شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نقشه 1. موقعیت قرارگیری شهر اشنوویه

بر اساس نتایج حاصل از اطلاعات مرکز آمار برگرفته از نتایج سرشماری نفوس و مسکن وضعیت جمعیت شهر اشنوویه مطابق جدول زیر می باشد:

جدول 1. جمعیت شهر اشنوویه

سال	1335	1345	1355	1365	1375	1385	1395
جمعیت	2778	4248	7438	17257	23569	30632	33453

نوع: سرشماری نفوس و مسکن، 95-1335

زبان مردم شهر و شهرستان اشنوویه گُردی است که یکی از شاخه‌های زبان آریایی و از نظر زبان شناختی مربوط به تقسیم‌بندی دسته بانی شمال غربی از زبان‌های ایرانی آریایی و از ریشه هند و اروپا محسوب می‌شود. تمامی اهالی شهرستان اشنوویه مسلمان و پیرو مذهب سنت (شافعی) هستند. نقش غالب اقتصادی شهر اشنوویه در هر سه دوره سرشماری (1365-1375-1385) نقش بازرگانی می‌باشد. اما در سرشماری سال 1395 به کارکرد چندنقشی بسیار نزدیک می‌باشد. نکته قابل توجه در اقتصاد شهر اشنوویه تغییر ترکیب اشتغال از آن در صنعتی به کشاورزی است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تحلیل یافته‌ها

در این مقاله جهت بررسی وضعیت شهر اشنویه با تکیه بر اصول راهبردهای توسعه شهری و مطابق توضیحات ارائه شده شاخص‌های زیر در نظر گرفته شده‌اند:

جدول 2. وضعیت شاخص‌های راهبرد توسعه شهری در شهر اشنویه

شاخص	مشارکت	پاسخگویی	قانونی بودن	شفافیت	امکانات آموزشی	امکانات مالی	امکانات ارتباطی	درآمد
میانگین	2.6	2.47	2.58	2.44	2.66	2.82	2.78	2.71
شاخص	شفافیت	تعاملات اجتماعی	عدالت	قانونی بودن	امنیت	کیفیت	خدمات	دسترسی
میانگین	2.36	2.89	2.48	2.83	2.78	2.75	2.56	2.91

منبع: پرسشنامه

• چشم انداز سازی

همانطور که آورده شد گام نخست در فرآیند برنامه ریزی توسعه شهری با رویکرد استراتژی توسعه شهری ارائه چشم انداز مناسب بر پایه وضع موجود و اهداف پیش روی مدیریت شهری و ... است. بنا به تعریف « چشم انداز ایده‌آلی است که جامعه می‌خواهد در آینده به آن برسد، این چشم انداز نه فقط الهام می‌بخشد و برمی‌انگیزد بلکه آن قدر معنی دارست که تمامی شهروندان می‌توانند با آن ارتباط گیرند، چشم انداز یعنی آنچه منطقه می‌تواند باشد. چشم انداز ویژگی‌های بی نظیر منطقه را نشان می‌دهد یعنی:

- مزایای نسبی و رقابتی آن: پتانسیل توسعه با توجه به جاذبه‌های تاریخی و ...
- ارزش‌ها و اولویت‌های ساکنان آن ، رابطه آن با اقتصاد جهانی، ملی و منطقه ای: بهبود وضعیت کالبدی، اقتصادی و اجتماعی بافت منطقه
- تاریخ آن: پیشینه تاریخی بسیار غنی
- ویژگی‌های فیزیکی آن: کالبد نامناسب و قدیمی، دسترسی و نفوذپذیری ضعیف و ریزدانی

بر این اساس می‌توان چشم انداز توسعه شهر اشنویه با تکیه بر اصول استراتژی توسعه شهری را به شکل زیر بیان نمود:

شهر اشنویه برای دستیابی به آرمان پایداری سکونت ، فعالیت و زندگی ساکنان محدوده ، به کمک تقویت هویت زندگی شهری و حس تعلق به مکان ساکنان فعلی و جدید و تکیه بر استفاده از فرآیندهای متکی بر مشارکت بخش‌های خصوصی ، عمومی و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مردمی و نه فرایندهای مداخله دولتی و حفظ حقوق ساکنان و استفاده از مکانیزم‌هایی با حداقل مداخله در حقوق شخصی آنها و اجتناب از توصیه مداخلات گسترده در بافت‌های مسکونی موجود به پیش خواهد رفت. این شهر به عنوان شهری متکی بر فعالیت‌های کشاورزی و بازرگانی است که از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی بسیار زیادی برخوردار است و با توجه به موقعیت استراتژیک خود می‌توان با مدیریت صحیح آن را به عنوان یکی از شهرهای موفق استان برجسته نمود.

• تبیین عوامل داخلی و خارجی پیش روی محدوده

ارزیابی عوامل خارجی (EFE) و داخلی (IFE)

عوامل خارجی و داخلی تاثیرگذار بر محله طی چهار گام با استفاده از ماتریس ارزیابی محیط خارجی و داخلی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد:

گام اول: تعیین عوامل خارجی و داخلی

در این قسمت نیاز است تا برخی از نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیداتی که شهر و بافت فرسوده با آنها روبروست را تعیین نماییم. جهت جمع‌آوری اطلاعات و نیز تعیین این عوامل از روش مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است.

گام دوم: تعیین میزان اهمیت عوامل داخلی و خارجی

در این گام به عوامل فهرست شده در ماتریس عوامل داخلی و خارجی، بر مبنای میزان اهمیت هر کدام وزنی از یک صفر تا یک داده می‌شود.

گام سوم: تعیین رتبه عوامل خارجی و داخلی

در این گام از برنامه ریزی و پژوهش به هر یک از عوامل داخلی و خارجی که موجب موفقیت یا ضعف و فرصت و یا تهدید محله گردیده‌اند امتیازی از یک تا چهار داده می‌شود. این اعداد میزان تاثیراتی را که هر یک از عوامل را در برنامه ریزی محدوده دارند نشان می‌دهد.

گام چهارم: تعیین امتیاز نهایی عوامل خارجی و داخلی و ارزیابی آن

در این گام ابتدا وزن هر عامل از عوامل خارجی و داخلی در رتبه مربوط به همان عامل ضرب می‌گردد تا امتیاز وزنی هر یک از عوامل به دست آید، سپس همه امتیازهای وزنی عوامل خارجی و داخلی جداگانه جمع می‌شوند تا مجموع امتیاز نهایی عوامل داخلی و خارجی به دست آید.

جدول 2. عوامل داخلی برنامه ریزی توسعه شهر اشنویه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

امتیاز نهایی	رتبه	ضریب اهمیت	عوامل داخلی
قوت			
0.20	4	0.05	S1: حاصلخیزی بالای اراضی کشاورزی شهر و وجود باغات کشاورزی فراوان
0.19	3.45	0.05	S2: فاصله کم میان شهر اشنویه و شهرهای پیرامونی من جمله شهر ارومیه به عنوان مرکز استان
0.20	4	0.05	S3: شرایط طبیعی خاص شهر و حجم بالای بارندگی در محدوده و بالابودن آبهای زیرزمینی
0.12	3	0.04	S4: پوشش گیاهی مناسب در منطقه و وجود مراتع غنی در آن
0.12	3	0.04	S5: بافت همسان اجتماعی فرهنگی در شهر
0.12	3	0.04	S6: وجود مسیل ها و آبراهه ها که شکل دهنده اصلی نظام ساختاری موجود در کل شهر هستند
0.09	3	0.03	S7: وجود ساختار سنی جوان جمعیتی
مجموع: 1.05			
نقاط ضعف			
0.21	3	0.07	W1: کمبود فضاهای ورزشی و تفریحی جهت گذراندن اوقات فراغت
0.18	3	0.06	W2: ساختار سنتی فعالیت های کشاورزی و بازدهی پایین آن
0.18	3	0.06	W3: سرانه پایین سرمایه گذاری بخصوص بخش خصوصی در بخش های زیربنایی مانند گردشگری
0.15	3	0.05	W4: دسترسی نامناسب شهر در بخش جاده ای و حمل و نقل به شهرهای اطراف
0.15	3	0.05	W5: ضعف در برخورداری از زیرساخت های حمل و نقل و ... درون شهر
0.12	3	0.04	W6: کمبود امکانات و خدمات مرتبط با توسعه گردشگری از جمله اقامتگاه ها و ...
0.12	3	0.04	W7: کمبود امکانات و خدمات آموزشی در سطح شهر
0.09	3	0.03	W8: فرسودگی مبلمان ها و تاسیسات موجود در فضاهای شهری
0.09	3	0.03	W9: فرسودگی تجهیزات خدمات رسانی زیربنایی در نتیجه افت کیفیت زندگی در شهر گردیده است
مجموع: 1.35			

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

جدول 3. عوامل خارجی برنامه ریزی توسعه شهر اشنویه

رتبه	امتیاز نهایی	ضریب اهمیت	عوامل خارجی
فرصت			
0.36	4	0.09	01: امکان استفاده از خدمات موجود در شهرهای پیرامونی بخصوص شهر ارومیه
0.32	4	0.08	02: موقعیت مرزی شهر و برخورداری از مرز مشترک با کشور عراق و ترکیه
0.24	3	0.08	03: امکان ایجاد رشد و توسعه اقتصادی بخاطر وجود جاذبه‌های اکوتوریستی و تاریخی
0.21	3	0.07	04: امکان ایجاد و گسترش شهرک‌های صنعتی
0.15	3	0.05	05: وجود فضاهای مناسب جمعیت پذیری
0.15	3	0.05	06: تمایل شهروندان جهت مشارکت در برنامه ریزی توسعه شهر
0.09	3	0.03	07: وجود معادن سیلیس و ... در محدوده شهر که می‌تواند نقش موثری در ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی در شهر و منطقه داشته باشد.
مجموع: 1.51			
تهدید			
0.24	4	0.06	T1: آسیب رسانی به محیط طبیعی و تخریب اراضی کشاورزی پیرامون بافت شهری
0.24	4	0.06	T2: موقعیت قرارگیری شهر و مرز مشترک آن با عراق و ترکیه که در عین اینکه به عنوان مزیت محسوب می‌گردد می‌تواند به عنوان یک تهدید نیز قلمداد شود.
0.24	4	0.06	T3: عدم سرمایه گذاری دولتی و خصوصی در شهرهای مرزی و کوچک
0.12	2	0.06	T4: کمبود و یا فقدان طرح‌های بلندمدت و منسجم برای توسعه شهر
0.15	3	0.05	T5: وجود اختلاف طبقاتی شدید در منطقه به دلیل پایگاه اقتصادی متفاوت
0.15	3	0.05	T6: رشد و توسعه فیزیکی و بدون برنامه شهر در برخی از نقاط آن
0.12	3	0.04	T7: حمل و نقل ضعیف درون شهری و کمبود سیستم حمل و نقل عمومی
0.12	4	0.03	T8: تک پایه بودن اقتصاد شهر و تأکید اصلی آن بر کشاورزی
0.12	3	0.04	T9: کمبود فضاهای عمومی و اجتماعی در سطح شهر و محلات شهری

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مجموع: 1.48

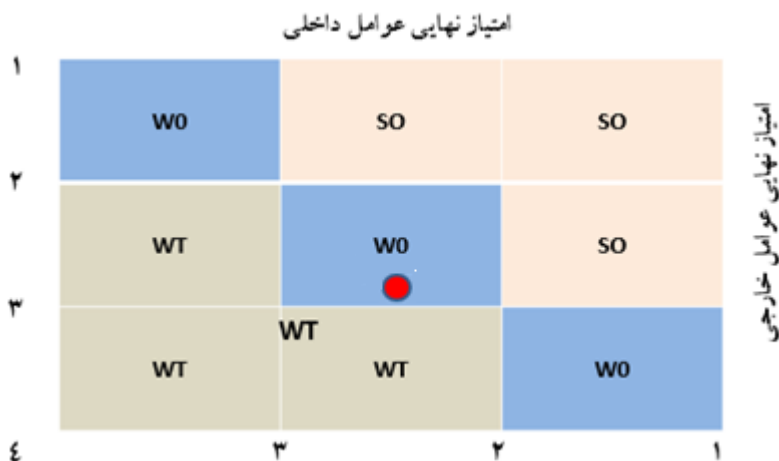
نتایج کلی حاصل تبیین عوامل داخلی و خارجی و امتیازدهی به این عوامل مطابق جدول زیر می باشد:

جدول 4. خلاصه نتایج حاصل از تبیین و امتیازدهی به عوامل

عوامل	S	W	O	T
امتیاز	1.05	1.35	1.58	1.41
مجموع	2.40		2.99	

• تشکیل ماتریس داخلی و خارجی (انتخاب استراتژی های مناسب و قابل قبول)

پس از تدوین استراتژی های اولیه از مقایسه عوامل داخلی و خارجی در ماتریس SWOT استراتژی های مطلوب و قابل قبول از میان این استراتژی های اولیه انتخاب گردد. ماتریس استراتژی ها و اولویت های اجرایی دارای دو بعد اصلی می باشد. جمع امتیازهای نهایی عوامل داخلی توسعه شهر اشنویه که بر روی محور X نمایش داده شده و جمع امتیاز نهایی عوامل خارجی بر روی محور Yها نوشته شده است. نقطه تلاقی جمع امتیازهای حاصل عوامل داخلی و خارجی شهر بر روی محور X و Yها تعیین کننده موقعیت این بخش در ماتریس استراتژی ها و اولویت های اجرایی است.

نمودار 1. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی توسعه شهر اشنویه

در ماتریس سه گانه بالا همانطور که مشخص استن 3 نوع راهبرد اصلی داریم:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نحست برای خانه های 1؛ 2 و 4 که در این موقعیت استفاده از راهبردهای تهجمی در اولویت اول قرار دارد. چنانچه در خانه‌های میانی قرار گیرد راهبردهای محافظه کارانه و اگر در خانه‌های 6؛ 8 و 9 قرار بگیرد اولویت با راهبردهای راهسازی یا تدافعی است.

نتایج حاصل از تحلیل SWOT در شهر اشنویه نشان داد که جهت برنامه ریزی توسعه این شهر با رویکرد استراتژی توسعه شهری استفاده از راهکارهای محافظه کارانه در اولویت اول قرار دارد. برخی از این راهبردها عبارتند از:

تقویت عملکرد کشاورزی شهر اشنویه و مناطق اطراف و توسعه صنایع تبدیلی وابسته به کشاورزی و دامداری

- توسعه زیرساخت‌های بخش گردشگری با تأکید بر اکوتوریسم و بهره‌برداری بهینه از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی
- توسعه شبکه ارتباطی شهرستان جهت تقویت نقش ارتباطی و ترانزیتی شهر در جنوب غربی استان
- افزایش هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی شهر و مشارکت شهروندان برای حفاظت از باغ‌های اطراف شهر جهت دستیابی به برند باغشهری
- توسعه پوشش سبز جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست با استفاده از مطالعات میدانی و تدوین طرح توسعه فضای سبز شهر
- تهیه طرح جامع حمل و نقل شهری با هدف شناسایی نقاط ضعف و قوت و همچنین فرصت‌ها و تهدیدات پیش روی شهر
- پالایش عملکردی شهر و منطقه از فعالیت‌های نامتجانس با نقش منطقه و آلاینده محیط زیست
- توسعه و تقویت شبکه‌های مجازی به منظور تسهیل در انجام امور گوناگون (خرید، امور اداری و بانکی و غیره) و کاهش سفرهای غیر ضروری؛
- ایجاد و بهسازی مسیرهای پیاده با تأکید بر اختلاط کاربری‌ها
- ایجاد و توسعه بازارچه‌های محصولات فرهنگی و صنایع دستی؛
- بسترسازی برای اجرای طرح‌های مشارکتی و گسترش فضاهای کسب و کار با تأکید بر فعالیت‌های کشاورزی و بازرگانی

نتیجه گیری

راهبرد توسعه شهری (CDS) جدیدترین رویکرد در برنامه‌ریزی شهری است که توسط سازمان ائتلاف شهرها باهدف ارتقاء توسعه شهری پایدار، ارتقاء کیفیت اداره و مدیریت شهر و کاهش سیستماتیک و مداوم فقر شهری و حفاظت از منابع محیط‌زیستی پیشنهاد شده است. این رویکرد به عنوان یک فرایند مشارکتی دارای سه هدف اصلی: بهبود مدیریت شهری، رشد اقتصادی و کاهش فقر است و به دنبال شهری با قابلیت زندگی بالا، رقابت‌پذیر، بانک‌پذیر و حکمروایی خوب شهری می‌باشد. جهت تحقق CDS در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، نیاز به اصلاحات ساختاری در نظام مدیریت شهری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

در این پژوهش تلاش گردید تا با بکارگیری این رویکرد به برنامه ریزی برای توسعه شهر اشنویه در مجاورت شهر ارومیه و در مرز مشترک با عراق و ترکیه پرداخته شود. در این راستا تلاش گردید تا با انجام مطالعات میدانی و ... عوامل داخلی (قوت و ضعف) و عوامل خارجی (فرصت و تهدید) پیش روی توسعه شهر را تبیین و با امتیازدهی به هر یک از

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

این عوامل و با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی موقعیت شهر را مشخص نمایند. نتایج نهایی بدست آمده از این پژوهش نشان داد که شهر اشنویه علی رغم مشکلات گسترده خود در ابعاد کالبدی، اجتماعی و ... دارای پتانسیلهایی است که بهره گیری از آنها می تواند موجبات رشد و توسعه این شهر را فراهم نماید در این راستا این پژوهش نشان داد که استفاده از راهکارهای محافظه کارانه (WO) در اولویت اول قرار دارد که برخی از آنها در بندهای قبل ارائه گردید که اولویت اصلی آن با توسعه روابط داخلی و خارجی و تقویت فعالیت های کشاورزی و بازرگانی است.

منابع

1. اشرفی یوسف، ایرج تیموری، رحمت اله فرهودی، مریم جعفری مهرآبادی، فاطمه سالاروندیان. 1388. استراتژی توسعه شهری (CDS) بستری مناسب جهت بهره مندی از برنامه ریزی مشارکتی. نشریه علمی- پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی (دانشگاه تبریز شماره 33، صص 61-78).
2. پوراحمد احمد، رحمت اله فرهودی، کرامت اله زیاری، محمد سلیمانی، امین فرجی ملایی. 1392. بررسی الگوی توسعه متعادل منطقه ای، با تاکید بر روابط شهر و روستا (مورد: منطقه قزوین)، جغرافیا، دوره 11، شماره 39، صص 53-77.
3. حیدری چپانه رحیم، خدیجه رضاطبع ازگمی، اکبر معتمد مهر. 1391. کاربرد استراتژی توسعه شهری (CDS) در بهبود سکونتگاه های غیررسمی، مطالعه موردی: اراضی دانشگاه علوم پزشکی تبریز (محلہ غازانداغی)، پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره 3، شماره 9، صص 36-53.
4. جعفری وحید. 1389. بررسی و تحلیل استراتژی های توسعه شهری چناران با رویکرد راهبرد توسعه شهری (CDS)، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد.
5. جهانی شکیب فاطمه، سیده آل محمد، اسماعیل صالحی. 1393. انطباق پذیری راهبرد توسعه شهری در نظام برنامه ریزی شهری ایران (نمونه مورد مطالعه: شهر شاهرود)، جغرافیا، دوره 3، شماره 9، صص 47-62.
6. رهنمایی محمدتقی، محمد شعبانی فرد، محمد سراسکانرود. 1388. توسعه استراتژیک شهرهای میانی ایران با تأکید بر رویکرد CDS راهی به سوی توسعه منطقه ای، آمایش سرزمین، دوره 1، شماره 1، صص 41-56.
7. سرور هوشنگ، منیژه لاله پور. 1388. نگرشی بر نقش کانونی شهرهای کوچک و میانی در توسعه منطقه ای (قسمت دوم) مجله شهرداریها، سال ششم، شماره 76، صص 71-87.
8. صابری حمید، اصغر ضرابی، جمال محدی. 1391. اولویت بندی استراتژی های توسعه شهر (CDS) با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP مطالعه موردی: کلان شهر اصفهان، فضای جغرافیایی، دوره 12، شماره 39، صص 59-75.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

9. قادرمربی محسن، محمد رحمانی. 1395. بررسی نقش شهرهای کوچک در توسعه فضایی منطقه‌ای (نمونه موردی شهر دهگلان)، آمایش محیط، دوره 12، شماره 44، صص 21-42.
10. قنبری، ابوالفضل، مظهر احمدی، سوران مصطفوی صاحب. 395. ارزیابی و تحلیل سطوح پایداری شهری در سکونتگاه‌های غیر رسمی مهاباد، فضای جغرافیایی، 16، شماره 53، صص 97-121.
11. نوری هدایت الله و همکاران. 1388. نقش شهرهای کوچک در تعادل بخشی نظام سکونتگاهی روستایی استان یزد، جغرافیا و توسعه، شماره 13، صص 41-56.
12. کریمی فریده، عیضا عبدالله زاده فرد، علی شکور. 1397. نقش راهبرد توسعه شهری (CDS) در توسعه پایدار شهری، مطالعه موردی: منطقه 3 شهرداری شیراز، دو فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، دوره 9، شماره 17، صص 91-104.
13. محمدی علیرضا، بهروز کهربایی کنده. 1395. راهبرد توسعه شهر CDS و کاربرد آن در نظام مدیریت شهری ایران، دومین کنگره بین‌المللی علوم زمین و توسعه شهری، تبریز.
14. نوروزی فرد مهدی، صباح نبئی، احمد خلیلی. 1393. امکان‌سنجی استفاده از استراتژی توسعه شهری DS در نظام شهرسازی ایران و ارائه چارچوبی جهت تحقق پذیری آن، مدیریت شهری، شماره 34، صص 234-247.
15. Fouladi, Mansoureh., Zabihi, Hossein. (2015), *Designing City Development Strategy (CDS) Based on Participatory Visioning in Bojnourd*, Journal of Natural & Social Sciences, Vol. 3, No. 3: 469-481
16. Hosseinzadeh Dalir, Karim., Sadr Mousavi, Mir Sattar., Heydari Chianeh, Rahim., Rezatab, Khadijeh (2012), *An Introduction to City Development strategy (CDS) (Approach in Planning Process with an Emphasis on the Master Plan's Challenges in Iran*, Journal of Geographic Space, Vol. 11, No. 36: 173-210.
17. Rasoolimanesh., Mostafa. Badarulzaman, Nurwati, Jaafar, Mastura (2011), *City Development Strategies (CDS) and Sustainable Urbanization in Developing World*, Journal of Social and Behavioral Sciences: 623-631.
18. Sasanpour, Farzaneh., Mehrnia, Siamak.(2012), *Comparative Survey of City Development Strategy in Several City of Worldwide*, Journal of Sustainable Development, Vol. 5, No. 4: 192-204.
19. Ying ZH, Liu S, Bao sh, ZHOU j.(2017). Religious diversity and regional development in China, *China Economic Review*, Vol.46, pp.1-9.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

